

КЛЮЧІ ДО ЮРИДИЧНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

2005 р., І.С. Полюк

*завідувач кафедру теорії і практики перекладу французької мови
Національного технічного університету України
"Київський політехнічний інститут"*

Юридична французька мова включає в себе певні граматичні структури, знання яких, допомагає краще розуміти офіційні документи. Використання правильного часу дієслова, вибір конструкцій та з'єднань є дуже важливим і розглядає текст уже під іншим кутом зору. Юридична французька мова, відносно нова дисципліна в спеціалізованій французькій мові, з'явилася емпіричним шляхом після затвердження "Декларації про права людини і громадянина" у серпні 1789 року. У багатьох країнах почали перекладати цей документ, французьке право вплинуло таким чином на законодавство багатьох країн починаючи з 1804 року (зокрема "Громадянський Кодекс Франції" який перетворився на Кодекс Наполеона).

По суті, право базується на документах, які використовують метамову, що належить до високого стилю, де використовуються граматичні звороти, які мають особливу смислову цінність. Вводячи такі документи у програму вивчення спеціалізованої французької мови, курс юридичної французької стає водночас корисним як для вивчення мови права, так і для вивчення французького права зокрема.

Джерела і спрямування текстів. Особливість деяких лінгвістичних структур у юридичних текстах вимагає попереднього аналізу перед тим, як запропонувати ці тексти студентам. Спочатку кожний юридичний документ повинен бути класифікований за галуззю права (конституційне, цивільне, трудове, адміністративне тощо) та за установою, що його затвердила (Державна рада, Парламент, Конституційна рада, Прокуратура тощо). Потім необхідно визначити тип юридичного документу: конкретизувати про що саме йде мова, чи про закон, про декрет, про вирок, доктрину, чи про юриспруденцію.

Розрізняють декілька видів юридичних документів (кодекс, дос'є, офіційна газета, спеціалізовані видання, книга, судові дебати). Після цього визначається план тексту, щоб уявити його структуру і виявити елементи аргументації, дискусії, висновків та рекомендацій.

В решті решт, викладач повинен провести лінгвістичний аналіз тексту, який може бути необхідний. При цьому аналізі розглядаються дієслівні часи та дієслівні способи, відзначається, які особливості значення вони мають у цьому документі, чи мають ці граматичні конструкції певні специфічні значення і, нарешті, визначається те, що передає цей документ: чи то вимогу, чи то звинувачення, чи то рішення, чи то захист.

Часи дієслів. Вибір часу та способу дієслова при складанні юридичних документів відповідає конкретним інтересам законодавця чи автора тексту. До того ж деякі особливості можуть бути визначені і пояснені викладачем

Présent. Укладач юридичного документу використовує даний час, щоб виразити:

- опис факту: *N'est pas pénalement responsable la personne qui accomplit un acte commandé par l'autorité légitime, sauf si cette acte est manifestement illégal (CPF, art. 122-124);*
- зобов'язання (в значенні future simple): *Les époux assurent ensemble la direction morale et matérielle de la famille. Ils pourvoient à l'éducation des enfants et préparent leur avenir (CCF, art. 213).*

Цей час використовується для описання події, що точно відбудуться.

Future simple один з найбільш використовуваних часів для вираження зобов'язання чи обов'язку: ... *La vente aura lieu aux enchères et il y sera procédé tant en l'absence qu'en présence du disposant (loi du 31 03 1896, art. 1); Notre firme, ayant considérablement réduit les horaires du travail, les employés de bureau n'aura plus à être présents que de 7 heures du matin à 6 heures du soir, et, ce, les jours de semaine seulement.*

Future simple може виражати також впевненість та переконливість: *Plus les hommes qui pourront comprendre et avoir entre les mains le code sacré des lois seront nombreux, plus les délits seront rares (Traité des Délits et des peines)*

Future simple можна замінити конструкцією дієслова “devoir + infinitif”, коли мова йде про зобов'язання: *Chaque visite médicale doit avoir lieu dans chaque classe à partir de la première année de maternelle et en ne prévenant que la vieille, pour voir s'il y a des traces de maltraitance. Un film doit être réalisé par des spécialistes (Parlement des enfants 06.03.2000).*

Passé composé ma Imparfait. Ці два часи є дуже поширеними у адвокатських записах судових дебатів. Адвокат може використовувати ці два часи, коли він хоче показати участь свого клієнта у справі (passé composé), чи для того, щоб показати суду присяжних обставини за яких відбувся злочин, а не константувати зчинення злочину, як такого (imparfait). Така стратегія відповідає інтересам захисту, щоб відокремити злочин, у тому випадку, якщо обвинувачений вважається невинним, або обставини його скоєння, коли адвокат не впевнений чи хоче уникнути обговорення судом факту скоєння злочину. Відповідач використовує ту ж саму стратегію у власних цілях.

Таким чином прокурор буде говорити наступне:

La femme à quitté le domicile à 17 heures et a dit qu'elle est allée se promener dans le parc... Puis elle est rentrée chez elle à 19 heures...

Todі як адвокат скаже у своїй захисній промові:

La femme quittait la domicile vers 17 heures et se promenait dans le parc... Puis elle rentrait chez elle le soir.

Ця техніка передачі інформації захистом “віддаляє” жінку, яку звинувачують, від уточнення фактів, які представив прокурор, що дає суду присяжних вдаватися до сумнівів що до її участі у визначений час.

Le participe passé adjectif. Оскільки participe passé застосовується при складанні судових рішень, ми беремо до уваги, серед інших, дві форми participe passé, які виступають у значенні прикметників: ‘vu’ та ‘attendu’. Перший являє собою participe passé. Дієслова “voir” і має смислове значення “examiner”. Він використовується у правових документах (закони, декрети, вироки, нормативні документи тощо), головною задачею яких є винесення судового рішення, і не узгоджується у роді і числі.

З іншого боку, “attendu”, participe passé дієслова “attendre”, зі смисловим навантаженням “до чогось прикладати зусилля, звертати увагу на”, використовується на початку параграфів судових документів, які включають у себе певні рішення, а також деякі факти і аргументи позивача.

La cour de Cassation ... vu les articles 121-2, 121-3, 222-19 du Code pénal et 593 du Code de procédure pénal .

Attendu qu'il résulte des articles 121-2, 121-3, 222-19 du Code pénal, tant dans leur rédaction antérieure à la loi du 10 juillet 2000... ;

Attendu que tout jugement ou arrêt doit être motivé ; que l'insuffisance ou la contradiction des motifs équivalent à leur absence...

Позиція юрисдикції передається фразою

Mais attendu que... :

Mais attendu qu'en prononçant également la relaxe de la société X, après avoir relevé des éléments de fait (Sem . jur. 23.05.01).

Деякі судові рішення виносяться на базі вивчення великої кількості різноманітних юридичних текстів і ці постанови теж починаються прикметником "vu" без узгодження.

Vu l'ordonnance №2000-916 du 19 septembre 2000 portant adaptation de la valeur en euros de certains montants... ;

Vu le Code de justice administrative ;

Vu le Code de l'organisation judiciaire ;

Vu le Code de Procédure pénale.

Подвійне значення *participe présent*. Закінчення -ant має два основних значення у юридичних текстах. По- перше, воно вказує на "обставини справи, а по-друге" за допомогою нього можна уникнути вживання відносного займенника qui до того ж воно значно скорочує речення.

Sauf autorisation de justice, il est interdit, à peine de nullité, à celui exerçant une fonction ou occupant un emploi dans un établissement hébergeant des personnes âgées ou dispensant des soins psychiatrique, de se rendre acquéreur d'un bien ou cessionnaire d'un droit appartenant à une personne admise dans l'établissement.(CCF, art. 125-1)

Le conditionnel. Юрист може використовувати *le conditionnel* у двох варіантах контексту:

- щоб виразити припущення:

J'affirme que si Monsieur X était la propriétaire du terrain, il aurait au moins un document.

La clémence.. devrait être bannie d'une législation parfaite ou des peines seraient

Douces et ou la procédure serait régulière et rapide.(Traité des Délits et de peines)

- щоб висловити попереднє заключення

....La mesure d'effet équivalant à des restriction quantitatives à l'importation qui pourrait résulter de la législation prescrivant l'utilisation de la langue française dans les modes d'emploi et d'utilisation des produits est justifiée.(Arrêt du 14.11.2000)

Дієслово pouvoir+infinitif. Структура з відмінюваним дієсловом "pouvoir" + інфінітив може бути використаною як судовими виконавцями, так і цивільними громадянами, бо вона не несе у собі відтінок обов'язку.

Un époux peut donner mandat à l'autre de la représenter dans l'exercice de pouvoirs que le régime matrimonial lui attribue. Il peut dans tous les cas, révoquer librement ce mandat. (CCF, art. 218)

Обмеження за допомогою "ne...que". Дане обмеження є лімітом часу, простору чи дії закону посадової особи чи громадянина. Воно створе рамки, поза якими дія закону не поширюється.

Les militaires de la gendarmerie ne peuvent, sous les peines prévues à l'article 184, alinéa 1, du Code pénal, pénétrer au domicile des citoyens que dans les cas déterminés ci-après (Décret 20.05. 1903) Nul homme ne peut être accusé, arrêté ni détenu que dans les cas déterminés par la loi.

Можливості пасивного залогу. Досить широко розповсюджений у газетах, пасивний залог уникає використання займенника "on" у юридичних текстах. Пасивний залог дозволяє не називати підмет у реченні, а переносить увагу на додаток. Дуже часто підметом є законодавець, посадова особа чи громадянин. Пасив також часто використовується адвокатами, щоб описати подію, не вказуючи її винуватця.

Certes, Monsieur X a été attaqué...

Lorsque plusieurs détenus sont libérables le même jour, les précautions nécessaires sont prises, pour qu'ils ne se rencontrent ni dans les bureaux du greffe, ni à leur sortie de l'établissement (CPF, art. D. 289).

Коли "on" перетворюється на "je". Із-за того, що займеннику "on" не вистачає точності, він майже не використовується як у правових документах, так і у законодавчих документах. Даний займенник може бути замінений такими безособовими виразами як "quiconque". У той же час займенник "on" може перетворюватися на "je" в уголовному праві у випадку "обвинувачення за наклеп", де використовуються такі ствердження як "on dit que", "on affirme que". Такі ствердження, повторювані свідком, роблять його невідповідальним за уголовну справу, бо він висловлюється не від свого імені.

On dit que c'est son voisin qui a tout volé dans l'appartement...

Конструкція " nom + de + nom 2". Цей лінгвістичний спосіб корисний для демонстрації тісного зв'язку між двома іменниками, незалежно від того мають вони перед собою артикль чи ні.

Un magistrat ou un fonctionnaire de la direction des affaires criminelles et des grâces au ministère de la Justice remplit les fonctions de secrétaire (CPF, art. D.522)

La négation composée. Складове заперечення з'явилося між XII та XIII ст. ("ne ... pas") і використовувалось спочатку в усному мовленні. У юридичних документах можна уникнути "pas": *On peut être à la fois juge et partie (CPF, art. D.289).*

Також складне заперечення може з'являтися у своїй іншій формі "ne...point" в офіційних документах.

Le terme diffère de la condition, en ce qu'il ne suspend point l'engagement, dont il retarde seulement l'exécution (CCF, art. 1185).

Конструкція soit...soit. Вона визначає можливості вибору у просторово - часовому описі використання закону.

L'interdiction, soit à titre définitif, soit pour une durée de dix ans au plus, d'exercer une activité professionnelle ou bénévole impliquant un contact habituel avec des mineurs... (NCPF, ART. 227-29).

Сполучник "lorsque". Даний сполучник (складений з "lors" з латини illa hora, що у французькій означає "à cette heure") на початку статті, уточнює час і простір використання права.

Lorsqu'un condamné exerce une activité salariée, la durée hebdomadaire cumulée de cette activité et du travail d'intérêt général ne peut excéder de plus de douze heures la durée légale du travail (NCPF, R 131.25).

Можливо, що текст дуже насичений багатьма лінгвістичними особливостями, які обговорюються викладачем на етапі попереднього аналізу, наприклад, це може бути сполучник "lorsque" у теперішньому часі в реченнях, що вказують на необхідність та зобов'язання, обмеження зворотом "ne...que" чи конструкція "nom + de + nom 2". Як, наприклад, у цій статті:

Lorsque la loi abroge une incrimination et prévoit que cette abrogation ne prendra effet qu'après publication d'un décret à intervenir dans un délai déterminé, L'abrogation, à défaut de décret, devient effective à expiration du dit délai. (Bull. 311, 3.10. 94).

Знання цих лінгвістичних особливостей дозволять студентам ефективно здійснювати детальний аналіз юридичних текстів. Багата великою кількістю прикладів, взятих з правових текстів, французька юридична мова, зокрема її вивчення, спирається на вивчення граматичних структур французької мови та різнопланових оборотів, що вживаються у списку постанов, а також на ґрунтовні знання французького права. Вивчення французької юридичної мови, яка має велику кількість прикладів, взятих з текстів правових документів, спирається як на вивчення граматичних структур і різноманітних зворотів французької мови, притаманних літературній мові, так і на вивчення самого французького права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федько Ю. Французько-український словник правової термінології. – К.: Вища школа, 2001. – 88 с.
2. *Code civil*, Paris: 2001, Dalloz.
3. *Code de procédure pénal*, Paris: 2001, Dalloz.
4. *Code pénal*, Paris: 2001, Dalloz.
5. *Révue La Semaine juridique*. – Paris, 2001, éd. Juris-classeur.
6. *Performis J-L. Le Français du Droit*, Paris, 1998, éd. CLE international.
7. *Soignet Michel. Le Français juridique*, Paris, 2003, Hachette Livre, CCIP.

